

Filosoofiaolümpiaadi juhend 2012/13. õppeaastaks

Olümpiaadil võivad osaleda kõigi põhikoolide ja gümnaasiumide ning kutseõppeasutuste õpilased, kes on sündinud 1990. aastal või hiljem.

Olümpiaadi korraldus

Olümpiaad toimub kahes voorus. Eelvoorus osalemiseks tuleb kirjutada filosoofiline essee, mis saata korraldajatele hiljemalt 28. veebruariks. Lõppvoor toimub 28–31. märtsil Tartus ja sinna pääsevad eelvooru essee pingerea alusel kümme parimat. Lõppvooru kolmele parimale on diplomid ja temaatilised auhinnad. Kaks parimat osalevad 2013. aasta maikuus rahvusvahelisel olümpiaadil Taanis ja olümpiaadi viiele paremale abituriendile vastuvõtt ülikooli eritingimustel vastavalt Tartu Ülikooli või Tallinna Ülikooli vastuvõtueeskirjadele.

Eelvoor

Olümpiaadil osalemiseks tuleb kirjutada filosoofiline essee mahuga 1000–1500 sõna. Essee teemade valik:

1. Kas Sokrates toimis mürki võttes õigesti?

Soovituslik kirjandus:

- Platon *Kriton* ("Teosed I", Ilmamaa, 2003, lk 149-169)
- Hannah Arendt *Filosoofia ja poliitika* (Kaasaegne poliitiline filosoofia. Valik esseid. EYS Velljesto, 2002. Lk 140-162)
- John Dunn, *Poliitiline kohustus* (Kaasaegne poliitiline filosoofia, lk 226-250)
- Henry David Thoreau *Kodanikuallumatus* (raamatus Thoreau, H. D. Walden ehk elu metsas, Hortus Litterarum, 1994)

2. Mille kättesaamises pole võimalik kindel olla, seda pole võimalik päriselt tahta. (Isaiah Berlin, Vabaduse kaks mõistet, lk 67)

Soovituslik kirjandus:

- Isaiah Berlin, *Vabaduse kaks mõistet* (Berlin, I. Valik esseid. Lk 29-122)
- *Akadeemia* nr. 5/2011 – erinumber vabadusest

3. Kas ebaeetilisel teel saadud teadmisi on eetiline kasutada?

Soovituslik kirjandus:

- Lammer, H; Lammer, M. *Mustad uuringud: avalikkuse eest varjatud salajased katsetused*. Olion, 2001
- Jürgen, Mittelstrass. *Teadus ja väärtushinnangud* (Akadeemia, nr. 1/2012, lk 3-17)
- Ene Ergma, Lydie Koch-Miramond, Beat Sitter-Liver, *Teadus, moraal ja kvaliteet* (Akadeemia, nr. 4/2003, lk 746-756)
- Alar Irs, *Arstiteaduslikud katsed – norm, eetika ja usaldus*. (Novaator, 14.11.2010 http://novaator.ee/ET/teised/alar_irs_arstiteaduslikud_katsed_norm_eetika_ja_usaldus/)

Veel teaduseetika kirjandust leiab <http://www.eetika.ee/teaduseetika>

4. Mida teha siis, kui oleme eriarvamusel ja argumendid on otsas?

Soovituslik kirjandus:

- Hans-Georg Gadamer, *Tekst ja interpretatsioon* (Gadamer, Hermeneutika universaalsus. Ilmamaa, 2002, lk 239-293)
- Alastair MacIntyre, *Relativism, võim ja filosoofia* (Akadeemia, nr. 4/1998, lk 728-753)
- Friedrich Nietzsche, *Tõest ja valest moraalivälises mõttes* (Akadeemia, nr. 11/2007, lk 2443-2459)
- William James, *Pragmatismi tõekontseptsioon*. rmt. Pragmatism ja elu ideaalid, Vagabund 2005, lk 129-154.
- Jan Blomstedt, *Mitu väärtust – milline neist ohverdada?* (Blomstedt, J. Kosmopoeetika, Vagabund, 1994, lk. 151-176)
- Eero Loone, *Kollektiivsed konfliktid: allikad ja lahendatavus* (Loone, E; Mätlik, T; Parve, V, Konflikt. Konsensus. Moraal, TÜ Kirjastus, 2000, lk. 93-104.
- Tiiu Hallap, *Argumenteerimisoskus*.
<http://www.oppekava.ee/images/8/8a/Argumenteerimisoskus.pdf>

Esseele lisada kindlasti isikuandmed (ees- ja perekonnanimi, kool ja klass, isiklikud kontaktandmed: telefon, e-post). Essee saata hiljemalt **28.02.2013** e-aadressil leoluks@hotmail.ee, sealt saadetakse esseed anonüümselt edasi žüriile.

Žürii koosseis:

Toomas Jürgestein — Tartu Hugo Treffneri Gümnaasiumi filosoofiaõpetaja (žürii esimees)

Märt Põder — TÜ filosoofiadoktorant

Heidy Meriste — TÜ filosoofiatudeng

Marek Volt — TÜ filosoofiaõppejõud

Margus Vihalem — TLÜ filosoofiaõppejõud

Hindamisel lähtutakse kolmest kriteeriumist: selgus (sh korrektne keelekasutus), sisu ja kriitiline mõtlemine. Just viimane on filosoofilise essee puhul eriti tähtis — hoiduge pelgalt refereerivast lähenemisest! Ka essee teemadeks olevad tsitaadid kuulsatelt filosoofidelt on mõeldud probleemipüstitusena, tsitaadi autorile keskendumine essee ei ole kohustuslik.

Hinnatakse, kas

- 1) tekst jääb teema raamesse, teema on õigesti ja ammendavalt mõistetud;
- 2) teema avamiseks kasutatakse sobivat lähenemist, asjakohast kirjandust;
- 3) analüüs/interpretatsioon tekstis on piisav;
- 4) teemat käsitletakse veenvate argumentide abil, mis on hästi organiseeritud ja selged;
- 5) järeldused on tekstis selgelt eristatavad;
- 6) essee on vormistatud nõuetekohaselt (pikkus, pealkiri jms);
- 7) kuivõrd avaldub isiklik huvi ja haaratus, mõistmise sügavus, avastuslikkus ja vaist.

Filosoofilise kirjutamise tehnikate kohta vt <http://filosoofiakirjutamine.weebly.com/>;

Tiiu Hallap, *Mõned mõtted filosoofiaessee kirjutamisest*:

http://www.taipala.ut.ee/haridus/wiki/index.php/Mõned_mõtted_filosoofiaessee_kirjutamisest
(Tiiu Hallap)

Vene õppekeelega koolide õpilased võivad kirjutada eelvooru essee vene keeles, kuid tuleb silmas pidada, et lõppvooru pääsemise korral tuleb eesti keeles väidelda.

Lõppvoor

Lõppvoor toimub 28–31. märtsil Tartus. 28–29. märtsil toimuvad Tartu Ülikooli õppejõudude juhtimisel loengud ja seminarid valmistamaks tulevasi võitjaid ette rahvusvaheliseks olümpiaadiks. 30. märtsil toimuvad lõppvooru 1. ja 2. ülesanne.

1. ülesanne on 4-tunnine võõrkeelne essee (lubatud on inglise, saksa ja prantsuse keel, samasugune ülesanne on ka rahvusvahelisel olümpiaadil).

2. ülesanne on test loogikast. Kontrollitakse järeldamise ning väidete samasuse kindlakstegemise oskust. (vt **Meos**, I, Loogika. Argumentatsioon. Mõtlemiskultuur, Tallinn 2003; või **Grauberg**, E. Loogika, keel ja mõtlemine, Tallinn 1996; või **Vuks**, G. Traditsiooniline formaalne loogika. Tartu 1999). Loogikasümbolite valdamist ei nõuta. [vt [juhendi lisa](#)]

31. märtsil toimuvad lõppvooru 3. ja 4. ülesanne.

3. ülesanne on paarikaupa väitlemine ühe filosoofiaprobleemi üle (iga paar saab loosiga probleemi ning positsiooni, mida tuleb kaitsta — nt *tahtevabaduse poolt või vastu*). Väitluses hinnatakse argumentide/vastuargumentide veenvust, mõistelist selgust ja väljendusoskust. Eelmiste aastate teemade näiteid: parem on olla ise eeskuju kui eeskuju järgida; kõigil kultuuridel peaksid olema samad moraalinormid.

4. ülesanne on valikvastustega test filosoofia põhimõistete- ja teooriate kohta. Küsimused koostatakse Indrek Meose õpikus „Filosoofia põhiprobleemid“ (Tallinn 1998) käsitletud teemade põhjal, filosoofiaterminite tundmist kontrollitakse Indrek Meose „Filosoofia sõnaraamatus“ (Koolibri, 2002) sisalduvas mahus.

Hindamine: 1. ülesande eest on võimalik saada 30 punkti, ülejäänute eest a 10 punkti. Võrdsete punktide korral otsustab 1. ülesande kõrgem hinne.

Täiendav info leoluks@hot.ee